

De jonge Wilhelmina en Henricus van de Wetering¹

Koninklijke steun voor een Utrechtse kardinaalszetel (1908-1910)

1. Inleiding

Koningin Wilhelmina staat bekend om haar anti-paapse gezindheid. Enige mildheid tegenover haar katholieke landgenoten zou zij pas in de loop van de Tweede Wereldoorlog hebben ontwikkeld.² Uit onlangs ontdekt archiefmateriaal blijkt evenwel dat zij in 1908 achter de coulissen actief betrokken was bij de mogelijke kardinaalscreatie van de Nederlandse aartsbisschop Henricus van de Wetering. In januari 1910 liet zij via informele weg aan het Nederlandse episcopaat weten dat het haar niet anders dan aange-naam zou zijn wanneer de Utrechtse aartsbisschop gepurperd zou worden. Het episcopaat was zeer verheugd over deze koninklijke welwillendheid. Maar in november 1911 werd niet Van de Wetering maar de Nederlandse curiemedewerker Willem van Rossum kardinaal gecreëerd. Mogelijk was dezelfde Koningin, door haar felle reactie op de pauselijke encycliciek *Editae saepe* in 1910, er de oorzaak van dat haar katholieke onderdanen nog tot 1946 moesten wachten voordat Utrecht kardinaalszetel werd.³

In dit artikel worden de ontwikkelingen en de achtergronden rond de plannen voor een Utrechtse kardinaalszetel in de jaren 1908-1910 geschetst. Achtereenvolgens komen de wens van het katholieke episcopaat in deze aan de orde, de steun van de Keulse kardinaal Anton Fischer, het verzoek van het episcopaat aan Wilhelmina om het initiatief te steunen, de overwegingen van de Ministerraad om daar positief op te reageren en ten slotte als resultaat het verzoek van het Nederlandse episcopaat aan de H. Stoel voor een Nederlandse kardinaal. Omdat het episcopaat geen gehoor vond op zijn verzoek bespreken we hierna als mogelijke reden de spanningen die in de periode juni-augustus 1910 ontstonden tussen de Nederlandse overheid en het Vaticaan door de reactie van Koningin Wilhelmina op de bovengenoemde encycliciek. Tot slot zullen we kort stilstaan bij de gevolgen van het feit dat niet Van de Wetering, maar Van Rossum in 1911 kardinaal werd gecreëerd.

¹ Dit artikel is een ingekorte versie van 'Henricus van de Wetering or Willem van Rossum? Pope Pius x's choice of the first Dutch Cardinal', in: Paul van Geest, Roberto Regoli (curatori), *Chiesa, Papato e Curia Romana tra storia e teologia – The Roman Curia between History and Theology. Scritti in onore di Padre Marcel Chappin, SJ / Essays in honour of Marcel Chappin SJ* (Vatican City 2013), 143-166. Met dank aan Hans de Valk voor zijn waardevolle suggesties.

² Zie Cees Fasseur, *Wilhelmina. De jonge koningin* (z.p. 1998), 478-484.

³ Het College van Kardinalen telde sinds 1588 maximaal zeventig leden, die door de paus tijdens een zogenaamd Geheim Consistorie werden gecreëerd. (Het getal van zeventig werd pas door paus Johannes xxiii overschreden.) Het College werd in deze periode gevormd door een groep kardinalen die werkzaam waren aan de curie (ca. 25), een aantal diplomaten en een dertigtal